

NOVA COLÒNIA DE CRIA D'ESPLUGABOUS *Bubulcus ibis* A LES ILLES BALEARS

Catalina SEBASTIÀ ¹ i Pere VICENS ²

SUMMARY.- *New breeding colony of cattle egret Bubulcus ibis in the Balearic Islands.* This note confirms the first breeding record of cattle egret *Bubulcus ibis* at the Binissalem water treatment plant in Mallorca. It constitutes the second breeding colony for Mallorca and is closely linked to the notable increase in wintering individuals since 2005.

Key words: cattle egret, *Bubulcus ibis*, breeding, Binissalem, Mallorca, Balearic Islands.

Paraules clau: esplugabous, *Bubulcus ibis*, nidificació, Binissalem, Mallorca, Illes Balears.

¹ catalinasebastia@gmail.com

² pvicenssiquier@gmail.com

L'esplugabous *Bubulcus ibis*, contràriament al que es podia pensar ara fa una vintena d'anys, s'ha convertit en una de les aus habituals als paisatges agrícoles i ramaders de Mallorca i Menorca.

Fins fa relativament poc no hi havia gaires dades sobre aquesta espècie: sols algunes cites de *Bubulcus (Ardeola) ibis* a l'any 1964, caçats i portats a embalsamar, (NADAL, 1964) així com la qualificació d'espècie "raríssima" a la primera edició d'*Els Aucells de les Balears* (MAYOL, 1978). El mateix Bartomeu Nadal, més recentment, ens va aportar noves cites sobre aquesta espècie "poc comuna" d'entre els anys 1970 i 1982, sempre amb exemplars caçats i embalsamats (NADAL, 2008).

Al 1990 ja es cataloga com a "Hivernant escàs" a les illes majors, amb un nucli estival no reproductor a s'Albufera de Mallorca i es considera "Accidental" a Formentera. Actualment ha passat a ser una espècie "Sedentària" en expansió a Mallorca i Menorca, així

com un "Hivernant i Migrant escàs" a Eivissa i "Hivernant escàs" a Formentera (GONZÁLEZ *et al.*, 2010).

Aquesta situació d'augment és, possiblement, fruit de la bona situació de la població ibèrica que, des dels anys 90 del segle passat, ha anat incrementant notablement la seva distribució territorial (GARRIDO, 2003). Per posar un exemple d'aquesta tendència, la colònia de cria del delta de l'Ebre, a Tarragona, va passar de les 2.582 parelles del 1990 a les 5.577 del 1998 (BOSCH, PEDROCCHI i MARTÍNEZ-VILALTA, 2004).

A les Balears, la cria d'aquesta espècie està documentada a partir del 1997 a s'Albufera de Mallorca (VICENS, 2004), on la població nidificant ha anat creixent (però de manera irregular i fluctuant) i al 2010 s'ha situat al voltat de les 150 parelles (Arxiu del Parc Natural de s'Albufera de Mallorca). El 2005 hi va haver un intent de cria (amb postes tardanes) de varies parelles a Son Navata (Felanitx) però sense èxit (Jaume Adrover, *com. pers.*). A Menorca, una

Foto 1. Depuradora de Binissalem, on esta la colònia de cria d'esplugabous *Bubulcus ibis* sobre els ullastres del centre de la depuradora, juny de 2010. Foto: Pere Vicens.

Photo 1. Binissalem water treatment plant, with the breeding colony of cattle egrets *Bubulcus ibis* on wild olive trees in the centre of the plant, June 2010. Photo: Pere Vicens.

petita colònia va nidificar els anys 2006 i 2008 als afores de Ciutadella i també hi ha dades de cria accidental a Formentera al 1997.

Quant a la hivernada a Mallorca, des del 2001 es detecten dormidors habituals a zones molt allunyades de s'Albufera (95 exemplars al pla de San Jordi), però és a partir de l'hivern del 2005 quan les xifres d'hivernada comencen a ser molt importants (més de 1.000 exemplars) i va creixent en nombre de dormidors habituals (MARTÍNEZ *et al.*, 2008).

És en aquest context d'increment poblacional a l'hivern on es fonamenta aquesta nota: l'estació depuradora d'aigües residuals de Binissalem ha anat acollint una creixent població hivernant, com a mínim, des de l'any 2006 (Xavier

Manzano, *com. pers.*; MARTÍNEZ *et al.*, 2008) i que actualment acull a més de 600 exemplars diaris.

L'estació depuradora està situada als afores de Binissalem, dins d'una zona agrícola de secà, envoltada de vinyes, ametllers i garrofers. Els terrenys, de quasi 8 hectàrees, estan envoltats d'una reixa de filferro. A l'interior, entre ullastres *Olea europaea* L., figueres *Ficus carica* L. i plantes ruderals, hi ha 4 llacunes que sumen, en total, unes 2,8 hectàrees d'aigües lliures envoltades de bova *Typha angustifolia* L., amb algunes petites motes de canyet *Phragmites communis* Trin. i de canya *Arundo donax* L. (foto 1).

A causa de la relativa seguretat de la zona, el dormidor es va seguir utilit-

zant durant tot l'any 2009 de manera ininterrompuda, sense detectar-s'hi indicis clars de cria malgrat observar alguns exemplars amb clara pujada d'hormones per la coloració del bec, ulls i cames durant el mes de maig i juny.

És el dia 4 de juny del 2010 quan s'observen un mínim de 9 plataformes de cria, amb adults covant, sobre els ullastres del centre de la depuradora. Els primers polls ja han nascut el dia 13 del mateix mes i dins la primera setmana d'agost els joves ja volen per la zona. Malauradament no hi ha dades concretes sobre la quantitat de polls nascuts i s'estimen en una vintena el número de joves que arribaren a volar.

Per tant, és la segona colònia de cria que té èxit a Mallorca. Molt possiblement en un futur immediat en vindran d'altres com, per exemple, l'estació depuradora d'aigües residuals situada entre Maria de la Salut i Ariany o el tamarellar de la Reserva Natural de s'Albufereta.

Aprofitant aquesta comunicació sobre la cria dels esplugabous, voldríem fer un incís en la necessitat de la millora, tant de la qualitat de les aigües depurades, com de les instal·lacions actuals pur dur-ho a terme. Convertir les basses annexes de les estacions depuradores d'aigües residuals en vertaderes llacunes per a la gestió i conservació de la diversitat del patrimoni natural és fàcil, possible, necessari i, a més a més, poc costós econòmicament. Experiències com el de l'antiga depuradora d'Azuleca de Henares (Guadalajara), on es combinen la protecció de l'avifauna, la investigació científica i l'educació ambiental és particularment engrescador (PUEBLA, 2010)

Espais com la depuradora de Binisalem, les basses de Son Navata (Felanitx) o la depuradora de Maria de la

Salut i Ariany (actualment gestionades per ABAQUA, empresa pública adscrita a la Conselleria de Medi Ambient i Mobilitat) haurien de formar part activa de la xarxa de refugis de flora i fauna de la nostra comunitat, amb el seguiment i control necessaris per a tal objectiu.

BIBLIOGRAFIA

- BOSCH, M., PEDROCCHI, V. i MARTÍNEZ-VILALTA, A. 2004. Esplugabous *Bubulcus ibis*. In Estrada, J., Pedrocchi, V., Brotons, L. & Herrando, S. (eds). *Atlas dels ocells nidificants de Catalunya 1999-2002*, pp. 134-135. Institut Català d'Ornitologia (ICO)/Lynx Edicions, Barcelona.
- GARRIDO, J.R. 2003. Garcilla bueyera, *Bubulcus ibis*. A R. Martí i J.C. del Moral (Eds.): *Atlas de las Aves Reproductoras de España*, pp.112-113. Dirección General de Conservación de la Naturaleza – Sociedad Española de Ornitología. Madrid.
- GONZÁLEZ, J.M.; LÓPEZ-JURADO, C.; MUNTANER, J.; REBASSA, M.; SUNYER J. i VICENS, P. 2010. Annex II: Estatus de l'Avifauna Balear. *AOB*, vol. 24: 269-280. GOB. Palma.
- MARTÍNEZ, J.L.; MARTÍNEZ, O.; MÉNDEZ, X. i VICENS, P. 2008. I y II censo de ardeidos invernantes en dormideros en Baleares. *AOB*, vol. 22: 91-95. GOB. Palma.
- MAYOL, J. 1978. *Els aucells de les Balears*. Manuals d'introducció a la naturalesa 2. Ed. Moll. Palma.
- NADAL, B. 1964. Aves poco comunes capturadas en Mallorca 1961 a 1964. *Ardeola*. Vol. 10.
- NADAL, B. 2008. Aus capturades a Mallorca, període 1970-1982. *AOB*. Vol. 22.
- PUEBLA, J. 2010. *Reconversión de una antigua depuradora por lagunaje en reserva ornitológica*. Manuales de Desarrollo Sostenible. 9. Recuperación de Fauna Autóctona. Fundación Banco Santander.
- VICENS, P. 2004. Evolució de la població dels ardèids al P.N. de s'Albufera de Mallorca. *AOB*, 2003. Vol. 18

APÈNDIX

Altres fonts consultades no llistades a la bibliografia:
Anuari Ornitològic de les Balears (*AOB*). Del volum. 5 (1991) al 24 (2010). Registres ornitològics. GOB. Palma.

(Rebut: 9.12.10; Acceptat: 28.01.11)